

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) และการศึกษาเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation Research) เพื่อหาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 107 บริษัท ประกอบด้วยบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรจำนวน 19 บริษัท กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมจำนวน 40 บริษัท และกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างจำนวน 48 บริษัท โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลของแต่ละบริษัทจากรายงานประจำปี จากนั้นทำการประเมินระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมตามรายการที่ได้กำหนดไว้ในกระดาษทำการ ซึ่งสร้างจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยรายการที่เกี่ยวข้องมีดังต่อไปนี้ ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติตามกฎหมาย ตรวจ ติดตาม และประเมินสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบต่อพลังงาน ความรับผิดชอบต่อทรัพยากรบุคคล ความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์และบริการ และความรับผิดชอบต่อชุมชน จากนั้นสำรวจหาคุณลักษณะต่างๆของแต่ละบริษัท ได้แก่ ขนาดของกิจการ โครงสร้างการเป็นเจ้าของ โครงสร้างเงินทุน โครงสร้างกรรมการ-อิสระ ความสามารถในการทำกำไร ความสามารถในการก่อหนี้ชำระหนี้ และประเภทสำนักงานสอบบัญชี ต่อมาใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การทดสอบการกระจายตัวแบบปกติ การตรวจสอบความแปรปรวนของตัวคลาดเคลื่อน และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล ข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป และข้อจำกัดจากการศึกษา ได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

ระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม

จากการศึกษาพบว่า บริษัทส่วนใหญ่มีการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับ 40-49% จำนวน 28 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 26.18 โดยบริษัทที่มีการเปิดเผยข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์และบริการมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 90.65 สำหรับเรื่องที่มีการเปิดเผยน้อยที่สุดคือ ด้านการใช้พลังงานคิดเป็นร้อยละ 29.91

ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมกับคุณลักษณะ ต่างๆ ของบริษัท

การวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะต่างๆของบริษัทที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพบว่า ขนาดของกิจการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20,094.80 ล้านบาท โครงสร้างการเป็นเจ้าของมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 70.35 โครงสร้างการเงินมีค่าเฉลี่ย 0.98 เท่า โครงสร้างกรรมการอิสระมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 36.22 ความสามารถในการทำกำไรมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 8.08 ความสามารถในการก่อกำหนดหนี้/ชำระหนี้มีค่าเฉลี่ย 0.41 เท่า และประเภทสำนักงานสอบบัญชี ซึ่งบริษัทส่วนใหญ่ใช้ผู้สอบบัญชีที่มาจากสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่ Big 4 ร้อยละ 57

จากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นกับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม พบว่าขนาดของกิจการ ประเภทสำนักงานสอบบัญชี และความสามารถในการทำกำไร มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญเชิงบวกกับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม

อภิปรายผลการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. ระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม

จากผลการสำรวจระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมของบริษัทในกลุ่มตัวอย่างพบว่าค่าเฉลี่ยของดัชนีการเปิดเผยข้อมูลคิดเป็นร้อยละ 58.70 แสดงว่าบริษัทมีการเปิดเผยในเรื่องดังกล่าวมากกว่าร้อยละ 50 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Brammer และ Pavelin (2006) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมอย่างสมัครใจโดยบริษัทขนาดใหญ่ในประเทศอังกฤษ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของดัชนีการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับร้อยละ 57 แสดงให้เห็นได้ว่าบริษัทมีการเปิดเผยในเรื่องของสิ่งแวดล้อมและสังคมมากกว่าร้อยละ 50 ของเรื่องที่ได้กำหนดไว้ อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันมีการให้ความสำคัญในเรื่องของสิ่งแวดล้อมและสังคมมากขึ้น บริษัทส่วนใหญ่ต้องการให้มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี ซึ่งหนึ่งในนั้นมีเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใสเป็น 1 ใน 5 ของหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี

หากพิจารณาถึงรายการที่เปิดเผยด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม พบว่าบริษัทมีการเปิดเผยในเรื่องของผลิตภัณฑ์และบริการมากที่สุด โดยมีการเปิดเผยถึงร้อยละ 90.65 รองลงมาคือ การเปิดเผยในเรื่องของทรัพยากรบุคคลคิดเป็นร้อยละ 85.98 และการเปิดเผยด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนคิดเป็นร้อยละ 78.50 ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อังคณา อีรนพไพบุลย์ (2548) ที่ได้ศึกษาการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมของบริษัทจดทะเบียน กลุ่มอุตสาหกรรม

ทรัพยากรในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งพบว่ามี การเปิดเผยในเรื่องของทรัพยากรบุคคลมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านชุมชน และผลิตภัณฑ์และบริการ ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมกับคุณลักษณะต่างๆ ของบริษัท

ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะต่างๆ ของบริษัทคือ ขนาดของกิจการ โครงสร้างการเป็นเจ้าของ โครงสร้างเงินทุน โครงสร้างกรรมการอิสระ ความสามารถในการทำกำไร ความสามารถในการก่อหนี้ชำระหนี้ และประเภทสำนักงานสอบบัญชี พบว่าขนาดของกิจการ ซึ่งวัดจากยอดขายสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญไปในทิศทางเดียวกันกับระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยบริษัทที่มีขนาดใหญ่จะมีการเปิดเผยข้อมูลมากกว่าบริษัทที่มีขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Brammer และ Pavelin (2006) Eng และ Mak (2003) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องของบรรษัทภิบาลและการเปิดเผยข้อมูลอย่างสมัครใจ และอลิสรา ผลาวรณ (2547) ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของบริษัทกับระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าขนาดของบริษัทที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างสมัครใจ อาจเนื่องมาจากบริษัทที่มีขนาดเล็กต้องใช้ค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการเผยแพร่ข้อมูลให้ทราบ โดยทั่วกัน ส่วนบริษัทขนาดใหญ่มักได้รับแรงผลักดันที่จะต้องแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมรวมทั้งได้รับความสนใจจากผู้ลงทุนหรือบุคคลที่สนใจข้อมูลของกิจการอยู่แล้ว

ประเภทสำนักงานสอบบัญชี ซึ่งวัดจากผู้สอบบัญชีที่มาจากสำนักงานบัญชีใน Big 4 หรือไม่ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญไปในทิศทางเดียวกันกับระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและ สังคม กล่าวคือบริษัทที่มีการตรวจสอบบัญชีโดยสำนักงานสอบบัญชีที่เป็น Big 4 ซึ่งเป็นสำนักงานขนาดใหญ่ จะมีการเปิดเผยข้อมูลสูงกว่าบริษัทที่มีการตรวจสอบบัญชีโดยสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ Big 4 ซึ่งเป็นสำนักงานขนาดเล็กกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ Eng และ Mak (2003) และอลิสรา ผลาวรณ (2547) ที่พบว่าบริษัทที่มีการตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะมีการเปิดเผยข้อมูลได้ครบถ้วนและมากกว่า บริษัทที่ไม่มีการตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ อาจเนื่องมาจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มักจะถูกคาดหวังว่าจะมีการให้บริการที่มีคุณภาพสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก

ความสามารถในการทำกำไร ซึ่งวัดจากอัตราส่วนกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อสินทรัพย์รวม มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญไปในทิศทางเดียวกันกับระดับของการเปิดเผยข้อมูลคือ บริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรสูงก็จะมีการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ บุญชริกา ใจกระจ่าง (2546) ทำการศึกษาเรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลของเครื่องมือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์กับระดับการเปิดเผยข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญ

โครงสร้างการเป็นเจ้าของ ซึ่งวัดจากเปอร์เซ็นต์การถือหุ้นของผู้ถือหุ้นสูงสุด 10 รายแรกของหุ้นที่ออกและเรียกชำระแล้ว ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับการเปิดเผยข้อมูล แสดงว่าหากกิจการมีการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นมากก็ไม่มีผลที่จะทำให้มีการเปิดเผยข้อมูลน้อยลงซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อลิสรา ผลาวรรณ (2547) ที่พบว่าโครงสร้างการเป็นเจ้าของไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อระดับการเปิดเผยข้อมูล แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Brammer และ Pavelin (2006) ที่พบว่าโครงสร้างการเป็นเจ้าของแบบถือหุ้นกระจายมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลอย่างสมัครใจ

โครงสร้างการเงิน ซึ่งวัดจากอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับการเปิดเผยข้อมูล แสดงว่ากิจการที่มีโครงสร้างการเงินที่มีอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมากขึ้น ก็ไม่มีอิทธิพลที่จะทำให้มีการเปิดเผยข้อมูลมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ อลิสรา ผลาวรรณ (2547) พบว่าโครงสร้างเงินทุนไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับระดับการเปิดเผยข้อมูล

โครงสร้างกรรมการอิสระ ซึ่งวัดจากเปอร์เซ็นต์ของกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหาร ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับการเปิดเผยข้อมูล แสดงว่าการมีกรรมการอิสระจากภายนอกองค์มาเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการบริหาร ไม่ได้ส่งผลต่อการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Eng และ Mak (2003) ที่พบว่า การเพิ่มขึ้นของคณะกรรมการภายนอกของกิจการทำให้การเปิดเผยข้อมูลน้อยลง แตกต่างจากการศึกษาของ บุญทริกา ไจระจ่าง (2546) ที่พบว่าโครงสร้างกรรมการอิสระ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญไปในทิศทางเดียวกันกับการเปิดเผยข้อมูล

ความสามารถในการก่อหนี้ชำระหนี้ ซึ่งวัดจากจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับการเปิดเผยข้อมูล แสดงว่าความสามารถในการก่อหนี้ชำระหนี้ไม่ได้ส่งผลให้กิจการมีการเปิดเผยข้อมูลที่มากขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Eng และ Mak (2003) และ Brammer และ Pavelin (2006) ที่พบว่าการที่กิจการมีหนี้สินต่ำจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลที่มากขึ้น

ข้อค้นพบการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า บริษัทไม่มีการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมในเรื่องการใช้พลังงานมากที่สุด รองลงมาคือความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ

ขนาดของกิจการ ประเภทสำนักงานสอบบัญชี และความสามารถในการทำกำไร มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญเชิงบวกกับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม

ข้อเสนอแนะ

เรื่องการใช้พลังงาน ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม และการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องที่มีการเปิดเผยน้อยที่สุด 3 อันดับแรก เนื่องจากเรื่องดังกล่าวยากแก่การวัดมูลค่าและการรับรู้รายการที่เกิดขึ้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดแนวทางในการเปิดเผย จัดอบรมกิจกรรมต่างๆ ให้ความรู้แก่บริษัทเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวข้างต้น รวมถึงความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยอาจมีการมอบรางวัลเพื่อเป็นเกียรติบัตรให้แก่บริษัทที่มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างมีคุณภาพเพื่อเป็นบรรทัดฐานแก่บริษัทอื่นๆ ต่อไปในอนาคต

บริษัทที่มีการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมสูง เป็นบริษัทที่มีขนาดใหญ่ มีความสามารถในการทำกำไรสูง เนื่องจากบริษัทเหล่านี้มีประสบการณ์ในการทำงานมานาน มีการบริหารจัดการที่ดี ส่งผลให้ผลการดำเนินงานของกิจการดีตามไปด้วย กิจการจึงต้องการที่จะเปิดเผยข้อมูลให้มากขึ้นเพื่อเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่องค์กร รวมถึงแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อกิจการมีต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม สำหรับบริษัทที่มีการตรวจสอบบัญชีโดยสำนักงานสอบบัญชีที่เป็น Big 4 นั้น สำนักงานสอบบัญชีดังกล่าวเป็นสำนักงานที่มีชื่อเสียง มีประสบการณ์ในการทำงานมานาน มีเครือข่ายของกิจการมาก จึงสามารถให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่บริษัทในตลาดหลักทรัพย์ที่ใช้บริการให้มีการเปิดเผยข้อมูลมากขึ้น เพื่อประโยชน์ต่อกิจการและคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายในและภายนอกของกิจการ ทั้งนี้ในส่วนของผู้สอบบัญชีทั่วไปควรมีการศึกษาและให้ความสำคัญในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมกับกิจการที่รับผิดชอบ ให้คำแนะนำและความรู้แก่ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกิจการนั้นๆ สำหรับหน่วยงานที่กำกับดูแล ควรหาแนวทางที่ส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนที่มีขนาดกิจการเล็ก ความสามารถในการทำกำไรน้อย ให้มีความสนใจในเรื่องของการเปิดเผยด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมมากขึ้น ปรับแนวคิดหรือทัศนคติที่มี สร้างแรงจูงใจให้บริษัทมีความสมัครใจที่จะเปิดเผยข้อมูลอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ ทุกๆปีมีการสำรวจถึงความต้องการข้อมูลของนักลงทุนหรือผู้ใช้ข้อมูลของบริษัท ซึ่งจะช่วยให้มีการเปิดเผยข้อมูลที่ผู้ใช้เห็นว่ามีความสำคัญและจำเป็นต่อการ

ตัดสินใจของตนเอง และการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลได้อย่างแท้จริง

ข้อจำกัดของการศึกษา

1. การศึกษาครั้งนี้ยังไม่ได้มีผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามาสอบถาม ในการประเมินผล ให้คะแนนการเปิดเผยด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง
2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการให้คะแนนในการเปิดเผยข้อมูลทุกรายการเท่ากัน โดยหากเปิดเผยในเรื่องที่กำหนดไว้จะได้คะแนนเท่ากับ 1 หากไม่มีการเปิดเผยจะได้คะแนนเท่ากับ 0 เช่น บริษัท ก อาจมีการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อชุมชนทั้งหมด 3 เรื่อง สำหรับบริษัท ข เปิดเผยเรื่องดังกล่าวเพียง 1 เรื่อง ซึ่งการให้คะแนนของทั้งสองกิจการจะได้รับคะแนนเท่ากันคือกิจการละ 1 คะแนน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. อาจมีการศึกษาถึงคุณลักษณะต่างๆหรือปัจจัย ที่คาดว่าจะมีผลต่อความสัมพันธ์ของการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เช่น การถือหุ้นโดยชาวต่างชาติ เป็นต้น
2. อาจมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น อาจใช้ตัวอย่างจากกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร เป็นต้น
3. อาจมีการปรับปรุงการให้คะแนนการเปิดเผยเป็นแบบอื่น เช่นการวิเคราะห์สาระโดยการนับบรรทัดในการเจงนับ นับคำ หรือนับเป็นย่อหน้า เป็นต้น เนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้ได้ให้คะแนนการเปิดเผยในทุกรายการเท่ากัน ทั้งนี้บางบริษัทมีความแตกต่างกันในเรื่องของการเปิดเผยข้อมูล คือมีการเปิดเผยในเรื่องเดียวกันแต่บางบริษัทเปิดเผยมาก บางบริษัทเปิดเผยน้อย